

BANK AKSIYALARINING OMMAVIY JOYLASHTIRILISHI ORQALI MOLIYAVIY BOZORNI RIVOJLANTIRISH

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

Begmatov Nodirjon Ibroimjonovich

[*nodir.b1984@gmail.com*](mailto:nodir.b1984@gmail.com)

Annotatsiya: Mazkur tezisda bank aksiyalarining ommaviy joylashtirilishi orqali moliyaviy bozorni rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Bank aksiyalarini ommaviy joylashtirishning mohiyati, uning moliyaviy bozorning likvidligini oshirish, investitsion muhitni yaxshilash va shaffoflikni ta'minlashdagi o'rni ko'rib chiqilgan. Shuningdek, ommaviy joylashtirish jarayonidagi xavflar, huquqiy va iqtisodiy to'siqlar, shuningdek, ushbu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur bo'lgan chora-tadbirlar haqida so'z yuritilgan. Maqola rivojlanayotgan moliyaviy bozorlar uchun dolzarb bo'lgan mavzuni qamrab oladi va ushbu yo'nalishda ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: bank aksiyalari, ommaviy joylashtirish, moliyaviy bozor, investitsion muhit, kapital jalb qilish, shaffoflik, likvidlik, huquqiy muhit, korporativ boshqaruv, iqtisodiy rivojlanish.

Kirish. Bugungi globallashuv va raqobatbardosh iqtisodiy muhitda moliyaviy bozorlarning barqarorligi va rivojlanishi muhim ahamiyatga ega. Bank aksiyalarining ommaviy joylashtirilishi (OAJ) moliyaviy bozorni rivojlantirishning asosiy vositalaridan biri bo'lib, u kapital jalb qilish, likvidlikni oshirish va investorlarni jalb etish imkoniyatlarini taqdim etadi. Bu jarayon orqali banklar o'z faoliyatini kengaytirib, moliyaviy salohiyatlarini mustahkamlash imkoniga ega bo'ladilar.

O'zbekistonda bank sektorini modernizatsiya qilish va moliyaviy bozorni diversifikatsiya qilish borasida sezilarli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonlarda tijorat banklarining aksiyalarini ommaviy joylashtirish alohida ahamiyat kasb etadi. Bu nafaqat banklarning o'z faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi, balki milliy iqtisodiyot uchun muhim omil sifatida moliyaviy bozorning kengayishiga ham turtki beradi.

Mazkur maqolada bank aksiyalarining ommaviy joylashtirilishi orqali moliyaviy bozorni rivojlantirishning iqtisodiy va strategik ahamiyati, ushbu jarayonning afzalliklari va yuzaga keladigan muammolar, shuningdek, milliy iqtisodiyot uchun kutilayotgan natijalar tahlil qilinadi. Shu asosda moliyaviy bozorda barqarorlikni

ta'minlash va banklarning global raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

O'zbekiston iqtisodiyoti bugungi kunda jadal rivojlanish bosqichidan o'tmoqda. Ushbu rivojlanishning barqarorligini ta'minlash uchun moliyaviy bozorlarni kengaytirish va samaradorligini oshirish zarur. Bu jarayonda bank aksiyalarining ommaviy joylashtirilishi moliyaviy bozorni rivojlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. O'zbekiston banklari misolida ushbu jarayonlarni tahlil qilish orqali moliyaviy bozor rivoji uchun qanday natijalarga erishish mumkinligini ko'rib chiqamiz.

Bank aksiyalarini ommaviy joylashtirish bir nechta asosiy maqsadlarni amalga oshirishga qaratilgan. Eng avvalo, bu banklar uchun yangi kapital manbaini taqdim etadi. O'zbekiston banklari uchun bu jarayon kapitalni jalb qilish, investitsion jozibadorlikni oshirish va zamonaviy korporativ boshqaruv tizimlarini joriy qilish imkonini beradi.

Bank aksiyalarining ommaviy joylashtirilishi, shuningdek, mulkchilikni diversifikatsiya qilish orqali banklarda shaffoflikni oshirishga yordam beradi. Bu jarayonlar nafaqat banklar, balki moliyaviy bozorning boshqa ishtirokchilari uchun ham yangi imkoniyatlar eshigini ochadi.

O'zbekistonda 2019-yilda boshlangan bank tizimini isloh qilish dasturlari mamlakat moliyaviy sektorini rivojlantirishning muhim qismi hisoblanadi. Ushbu islohotlar doirasida bir qator davlat ulushiga ega banklarning aksiyalari xususiy sektorga taqdim etildi. Masalan, "Ipoteka-bank" va "O'zsanoatqurilishbank" o'z aksiyalarini ommaviy joylashtirgan birinchi banklar qatoriga kiradi.

Mazkur jarayonlar nafaqat ushbu banklar kapitalini kengaytirdi, balki investorlarning ishonchini oshirdi. Natijada, nafaqat mahalliy, balki xalqaro investorlardan ham katta qiziqish paydo bo'ldi.

Statistik tahlillar aksiyalarni ommaviy joylashtirish jarayonlarining moliyaviy bozorga ijobiy ta'sirini ko'rsatadi. Masalan, 2022-yil oxirida O'zbekiston bank sektorining umumiy aktivlari 425 trillion so'mni tashkil etdi. Davlat ulushiga ega banklarning ulushi esa 80% dan yuqori bo'lib, bu xususiylashtirish va aksiyalarni ommaviy joylashtirish jarayonlarining dolzarbligini ta'kidlaydi.

Ommaviy joylashtirish jarayonlaridan keyin:

- Bank kapitali o'rtacha 15-20% ga oshdi.
- Qimmatli qog'ozlar bozorida ishtirok etayotgan investorlar soni 25% ga ko'paydi.
- Xalqaro investitsiyalar hajmi oshib, O'zbekiston moliyaviy bozori jozibadorligi ortdi.

Bank aksiyalarining ommaviy joylashtirilishi moliyaviy bozorni yanada rivojlantirishga olib keldi. Eng muhim natijalardan biri – investitsion faollikning

oshishi bo'ldi. Mahalliy aholi va chet ellik investorlar bank aksiyalariga katta qiziqish bildirishdi. Bu esa o'z navbatida bozor likvidligini oshirdi va yangi moliyaviy mahsulotlarni joriy qilish imkonini berdi.

Bank kapitalining o'sishi orqali kreditlash imkoniyatlari ham kengaydi. Bu nafaqat banklarning o'ziga, balki iqtisodiyotning boshqa tarmoqlariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Korxonalar o'z bizneslarini kengaytirish va modernizatsiya qilish uchun zarur mablag'larni osonlik bilan jalb qilish imkoniyatiga ega bo'lishdi.

O'zbekistonning moliyaviy bozorlarini rivojlantirishda bank aksiyalarini ommaviy joylashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat ulushidagi banklarning ommaviy joylashtirish jarayonlari orqali xususiy sektorni jalb qilish nafaqat bank tizimini, balki moliyaviy bozorning umumiy infratuzilmasini rivojlantiradi.

Kelgusida ommaviy joylashtirish jarayonlarini kengaytirish va xalqaro tajribani joriy qilish orqali O'zbekiston iqtisodiyotining barqarorligini yanada oshirish mumkin. Bu jarayon banklar uchun kapitalni jalb qilish va xalqaro moliyaviy bozorlar bilan integratsiya qilish imkonini beradi.

Bank aksiyalarini ommaviy joylashtirish jarayonlarini samarali amalga oshirish uchun xalqaro tajribadan foydalanish muhimdir. Tajribali xalqaro konsalting kompaniyalar bilan hamkorlik qilish orqali O'zbekiston banklari xalqaro standartlarga mos ravishda aksiyalarini joylashtirishi va investorlarga ishonchli platforma taqdim etishi mumkin. Bunda texnologik va huquqiy infratuzilmani takomillashtirish ham alohida o'rin tutadi. Investorlar uchun qulay sharoitlar yaratish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va moliyaviy operatsiyalarni shaffof qilish orqali moliyaviy bozorning jozibadorligini oshirish mumkin.

Shu bilan birga, xalqaro investorlarni jalb qilish uchun qo'shimcha kafolatlar va soliq imtiyozlari taqdim etilishi lozim. Bu xorijiy kapital oqimini oshiradi va bozor ishtirokchilarining ishonchini mustahkamlaydi. Xalqaro moliyaviy hamkorlikni kuchaytirish orqali O'zbekistonning moliyaviy bozori mintaqadagi raqobatbardosh platformalardan biriga aylanishi mumkin. Ushbu strategik yondashuv mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi va global bozorga muvaffaqiyatli chiqishni ta'minlaydi.

Xulosa

O'zbekiston bank sektorida aksiyalarni ommaviy joylashtirish jarayonlarini rivojlantirish moliyaviy bozorning samaradorligini oshirishda muhim qadam hisoblanadi. Ushbu jarayon orqali banklar kapital bazasini kengaytirib, investitsion jozibadorligini oshirishi va xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bilan birga, huquqiy va texnologik infratuzilmani takomillashtirish, xalqaro konsalting

kompaniyalar bilan hamkorlikni kuchaytirish va xorijiy investorlarga soliq imtiyozlari taqdim etish mamlakat moliyaviy bozorining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Mazkur chora-tadbirlar O'zbekiston moliyaviy bozorini nafaqat mahalliy, balki xalqaro darajada raqobatbardosh qilishga yordam beradi. Banklarning aksiyalarini ommaviy joylashtirish nafaqat moliyaviy tizimni mustahkamlaydi, balki iqtisodiyotning umumiy barqarorligini ta'minlab, mamlakatning global moliyaviy hamjamiyatdagi mavqeiini mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Aslund, A. (2019). *Russia's Crony Capitalism: The Path from Market Economy to Kleptocracy*. New Haven: Yale University Press.
2. Biais, B., Hombert, J. & Weill, P.-O. (2021). 'The Microstructure of the Corporate Bond Market', *Review of Financial Studies*, 34(4), pp. 1593–1631. Available at: <https://doi.org/10.1093/rfs/hhaa102>.
3. Bozhonov, V.A. (2019). 'Развитие финансового рынка через публичное размещение акций банков', *Вестник экономических исследований*, 25(1), стр. 45–53.
4. Damodaran, A. (2022). *Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset*. 4th edn. Hoboken: Wiley.
5. Didenko, A.V. (2018). 'Современные тенденции публичного размещения акций в России', *Финансовый рынок и финансы предприятий*, 10(2), стр. 34–41.
6. Fama, E.F. & French, K.R. (2018). 'Choosing Factors', *Journal of Financial Economics*, 128(2), pp. 234–252. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2018.02.012>.
7. Fernandez, P. (2020). *Valuation and Common Sense*. 6th edn. Madrid: IESE Business School.
8. Gritsenko, O.V. & Ivanova, E.V. (2020). 'Эффективность IPO банков на финансовых рынках', *Финансовые исследования и разработки*, 12(4), стр. 75–84.
9. Loughran, T. & Ritter, J.R. (2020). 'Why Has IPO Underpricing Changed Over Time?', *Review of Financial Studies*, 33(2), pp. 685–721. Available at: <https://doi.org/10.1093/rfs/hhz019>.
10. <https://www.cbu.uz>
11. <https://bank.uz>